

Innkalling

Utval	Fjord kontrollutval
Møtestad	Kommunestyresalen, Fjord rådhus, Valldalen
Dato	21.03.2022
Tidspunkt	kl 10:00

Den som har lovleg forfall eller vil ha vurdert habilitet til ei eller fleire av sakene, må melde frå snarast mogleg til sekretariatet på e-post: post@sksis.no eller på telefon 92611735

Varamedlem møter etter nærare innkalling.

Sakliste

PS 06/22	Godkjenning av innkalling og sakliste, protokoll frå forrige møte
PS 07/22	Orienteringar
OS 02/22	Orientering frå kommunedirektøren om årsrekneskapet 2021
PS 08/22	Meldingar
MS 04/22	Forum for kontroll og tilsyn FKT - konferanse Kløfta 8. og 9. juni 2022
PS 09/22	Forvaltningsrevisjon Psykisk helse og rus - Fjord kommune
PS 10/22	Eigarskapskontroll Fjord kommune - bestilling av prosjektskisse

Ålesund, 14.03.2022

Jonas Falch
Leiar kontrollutval

Bjørn Tømmerdal
Dagleg leiar SKS IKS

Saksframlegg

Saksnr.	Utval	Møtedato
PS 06/22	Fjord kontrollutval	21.03.2022

Godkjenning av innkalling og sakliste, protokoll frå forrige møte

Tilråding til vedtak:

Kontrollutvalet godkjenner innkalling og sakliste, samt møteprotokoll frå forrige møte slik den ligg føre.

Vedlegg

Protokoll - Fjord kontrollutval - 01.02.2022

Møteprotokoll

Utval	Fjord kontrollutval
Møtestad	kommunestyresalen, rådhuset Valldalen
Dato	01.02.2022
Tidspunkt	kl 10:00 - 11:20

Følgjande medlemmer møtte

Gudmund Relling

Jonas Falch

Nina Beate Grøndahl

Solveig Linge Stakkestad

Tanja Mathiesen

Møtenotat

Frå administrasjonen møtte kommunedirektør Karl Andre Birkhol og økonomisjef Arne Krohn. Ordførar Eva Hove deltok på heile møtet.

Frå kommunerevisjonen møtte Ronny Rishaug og frå kontrollutvalsekretariatet Bjørn Tømmerdal.

Kontrollutvalet valde å flytte neste møte til måndag 21. mars 2022 kl. 10.00.

Jonas Falch
Leiar kontrollutval

Bjørn Tømmerdal
Dagleg leiar SKS IKS

Sakliste

PS 01/22	Godkjenning av innkalling og sakliste, protokoll frå forrige møte
PS 02/22	Orienteringar
OS 01/22	Orientering om varslingsrutinane i Fjord kommune
PS 03/22	Meldingar
MS 01/22	Kontrollutvalshandboka i ny utgåve
MS 03/22	Tilsynsrapport - tvungen somatisk helsehjelp 2021 - Helsetilsynet
MS 02/22	Tilsynsrapport undersøkingar i barnevernet 2021 Fjord og Ålesund kommune
PS 04/22	Årsmelding 2021 Fjord kontrollutval
PS 05/22	Interimrevisjon Fjord kommune 2021

PS 01/22 Godkjenning av innkalling og sakliste, protokoll frå forrige møte

Tilråding til vedtak:

Kontrollutvalet godkjenner innkalling og sakliste, samt møteprotokoll frå forrige møte slik den ligg føre.

Fjord kontrollutval 01.02.2022

Behandling

Votering: Samrøystes

FKU - 01/22 vedtak

Kontrollutvalet godkjenner innkalling og sakliste, samt møteprotokoll frå forrige møte slik den ligg føre.

PS 02/22 Orienteringar

Tilråding til vedtak:

Kontrollutvalet tek orienteringane til vitande.

Fjord kontrollutval 01.02.2022

Behandling

FKU - 02/22 vedtak

OS 01/22 Orientering om varslingsrutinane i Fjord kommune

Tilråding til vedtak:

Kontrollutvalet tek orienteringa til vitande.

Fjord kontrollutval 01.02.2022

Behandling

Kommunedirektør Karl Andre Birkhol gav kontrollutvalet ei orientering kring varslingsrutinane. Han synte til kommunen sitt intranett og tok ein gjennomgang av skjema for varsling, varslingsplakaten og rutinar for handsaming av varsling. Vidare blei det fokusert på rutinar og erfaringar frå tidlegare Norddal kommune og Stordal kommune og korleis dette var integrert i Fjord kommune sine varslingsrutinar.

Votering: Samrøystes

FKU - 01/22 vedtak

Kontrollutvalet tek orienteringane til vitande.

PS 03/22 Meldingar

Fjord kontrollutval 01.02.2022

Behandling

Vedtak: Samrøystes

FKU - 03/22 vedtak

Kontrollutvalet tok meldingane til vitande.

MS 01/22 Kontrollutvalshandboka i ny utgåve

Tilråding til vedtak:

Kontrollutvalet tek meldinga til vitande.

Fjord kontrollutval 01.02.2022

Behandling

FKU - 01/22 vedtak

MS 03/22 Tilsynsrapport - tvungen somatisk helsehjelp 2021 - Helsetilsynet

Tilråding til vedtak:

Kontrollutvalet tek meldinga til vitande.

Fjord kontrollutval 01.02.2022

Behandling

FKU - 03/22 vedtak

MS 02/22 Tilsynsrapport undersøkingar i barnevernet 2021 Fjord og Ålesund kommune

Tilråding til vedtak:

Kontrollutvalet tek meldinga til vitande.

Fjord kontrollutval 01.02.2022

Behandling

FKU - 02/22 vedtak

PS 04/22 Årsmelding 2021 Fjord kontrollutval

Tilråding til vedtak:

Fjord kontrollutval godkjenner årsmeldinga for 2021. Den blir å sende over til kommunestyret til orientering.

Fjord kontrollutval 01.02.2022

Behandling

Votering: Samrøystes

FKU - 04/22 vedtak

Fjord kontrollutval godkjenner årsmeldinga for 2021. Den blir å sende over til kommunestyret til orientering.

PS 05/22 Interimrevisjon Fjord kommune 2021

Tilråding til vedtak:

Kontrollutvalet tek orienteringa til vitande.

Fjord kontrollutval 01.02.2022

Behandling

Votering: Samrøystes

FKU - 05/22 vedtak

Kontrollutvalet tek orienteringa til vitande.

Saksframlegg

Saksnr.	Utval	Møtedato
PS 07/22	Fjord kontrollutval	21.03.2022

Orienteringar

Tilråding til vedtak:

Kontrollutvalet tek orienteringane til vitande.

Underliggende saker

02/22 Orientering frå kommunedirektøren om årsrekneskapet 2021

Saksframlegg

Saksnr.	Utval	Møtedato
OS 02/22	Fjord kontrollutval	21.03.2022

Orientering frå kommunedirektøren om årsrekneskapet 2021

Tilråding til vedtak:

Kontrollutvalet tek orienteringa til vitande.

Kontrollutvalsekretariatet vart frå revisjonen gjort merksam på at formannskapet i Fjord kommune skulle få ei orientering frå administrasjonen kring arbeidet med årsrekneskapet 2021 og den generelle økonomiske stoda i kommunen. Sekretariatet kontakta kommunedirektøren og undersøkte om det var mogleg å få ei slik orientering òg for kontrollutvalet på deira møta måndag 21. mars. Kommunedirektøren har bekrefta at dette vil bli gitt på møtet.

Kontrollutvalet si rolle saman med revisjonen i denne typen sakar er viktig. Kontrollutvalet skal gi uttale til kommunestyret si endelege handsaming av årsrekneskapet og må difor heile tida fylgje med å fanga opp/få forklart eventuelle ting som påverkar dette arbeidet.

Saksframlegg

Saksnr.	Utval	Møtedato
PS 08/22	Fjord kontrollutval	21.03.2022

Meldingar

Underliggende saker

04/22 Forum for kontroll og tilsyn FKT - konferanse Kløfta 8. og 9. juni 2022

Saksframlegg

Saksnr.	Utval	Møtedato
MS 04/22	Fjord kontrollutval	21.03.2022

Forum for kontroll og tilsyn FKT - konferanse Kløfta 8. og 9. juni 2022

Tilråding til vedtak:

Kontrollutvalet tek meldinga til vitande.

Samandrag:

Forum for kontroll og tilsyn arrangerer fagkonferanse for kontrollutval 8. og 9. juni 2022 på Kløfta.

Påmeldingsfrist er 19. april.

Tema for konferansen som er skissert er:

- Kontrollutvalet som bestiller
- Henvendelser til kontrollutvalget
- Habilitet og rolleklarhet
- Varslingssystem i kommuner
- Kommunedirektørens internkontroll

Pris: 6900 for medlemmer og 7300 for andre.

I kontrollutvalet si budsjettramme 2022 som vart oversendt kommunestyret i fjor haust, er det sett av budsjett til opplæring og kurs.

Om kommunen vel å bli medlem i Forum for kontroll og tilsyn så får ein nytte medlemsprisen og samtidig få tilgang på nyttig informasjon og fagkunnskap frå forumet seinare.

Meir informasjon i vedlagt program. Påmelding skjer her: <https://www.fkt.no/konferanser-og-seminar/fagkonferansen-8-9-juni-2022/>

Vedlegg

Program FKts fagkonferanse 8. og 9. juni 2022

Forum for
kontroll og tilsyn

FAGKONFERANSE / ÅRSMØTE

Velkommen!

8. – 9. juni 2022, Lily Country Club

GARDERMOEN

8. — 9. JUNI

Onsdag 08. juni

09:00	Registrering med mat
10:00	Velkommen til fagkonferansen Tage Pettersen, styreleder / FKT
10:05	Åpningsinnlegg om lovlighetskontroll (ikke avklart) Peter Frølich (H), leder Kontroll- og konstitusjonskomiteen / Stortinget
10:45	Kontrollutvalgets involvering i arbeidet med risiko- og vesentlighetsvurderinger (ROV) og planer for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll Frode Løvlie, manager / Deloitte
11:30	Pause
11:45	Kontrollutvalgets involvering i bestilling av forenklet etterlevelseskontroll med økonomiforvaltningen Kjartan Haugsnes og Roald Breistein, seniorrådgjevarar / Vestland fk. sekretariatet for kontrollutvalet
12:30	Kort pause
12:35	Paneldebatt: Hvorfor er det viktig at kontrollutvalget er en god bestiller?
13:00	Lunsj
14:00	Habilitet og dobbeltroller Erik Magnus Boe, professor emeritus / UiO
14:45	Pause
15:00	Forts. Habilitet og rolleklarhet - Krav til forsvarlig systeminnretning i forvaltningen (til 15.45)

Onsdag 08. juni / Årsmøte

16:00	Registrering til årsmøte 2022
16:15	Årsmøte 2022
17.15	Fri tid (se omtalen bak av hva hotellet har å by på)
19:45	Aperitiff
20:00	Felles middag på hotellet

Torsdag 09. juni

09:00 Ny veileder - håndtering av henvendelser til kontrollutvalget
Solveig Kvamme, rådgivar / Sunnmøre kontrollutvalgssekretariat IKS

09:45 Pause

10:00 Krav til varslingsystem i kommunen
Berit Weum Brenne, seniorinspektør / Arbeidstilsynet

11:00 Lunsj

12:00 Varslingssystemet i Fredrikstad kommune
Rita Holberg, kontrollutvalgsleder / Fredrikstad kommune

12:20 Kort pause

12:30 Ny veileder - Hva er internkontroll etter kommuneloven?
Siri Halvorsen, avdelingsdirektør / Kommunal- og
moderniseringsdepartementet

13:15 Pause

13:30 Økonomisk internkontroll i praksis. Funn og erfaringer fra revisors arbeid
Fornavn Etternavn, tittel / KomRev NORD

14:20 Skråblikket
Ole Martin Ihle / Sammen med Harald Eia står Ole Martin Ihle bak TV-program som
Hjernevask, Brille og Sånn er Norge

14:50 Avslutning
Tage Pettersen, styreleder / FKT

Påmelding

FRIST: 19.APRIL 2022

Bindende påmelding* på www.fkt.no innen tirsdag 19. april 2022.
Det tas forbehold om endringer i programmet.

Deltakeravgift

Deltakelse m/ overnatting** (helpensjon):

Kr 6 900 (*Ikke medlem kr 7 300*)

Ekstra overnatting fra 7. – 8. juni: Kr 1 090

*Ved avbud etter at påmeldingsfristen har gått ut, blir det belastet et administrasjonsgebyr på kr 500 i tillegg til eventuelle kostnader FKT får til hotellet. Avbud siste 14 dager før konferansen gir full deltakeravgift.

**FKT har reservert rom på konferansehotellet. Tildeling ut fra mottatt påmelding (først til mølla).

Praktisk informasjon

ÅRSMØTET

Årsmøtet er åpent for alle, men det er kun medlemmer i Forum for Kontroll og Tilsyn (FKT) som har tale-, forslags- og stemmerett.

Innmelding av saker

Medlemmer som har saker til årsmøtet, eller forslag om vedtektsendringer, må sende disse til sekretariatet senest seks uker før årsmøtet, innen 27. april 2022.

Utsending av sakspapir

Styret sender ut sakspapirene senest to uker før årsmøtet, innen 25. mai 2022.

Medlemskap

Dersom din kommune/ditt sekretariat ikke er medlem i FKT, men ønsker å møte på årsmøtet med stemmerett, må innmelding skje innen 25. mai 2022.

Kontakt

Leder i valgkomiteen:

Arild Røen, leder kontrollutvalget
Samnanger kommune |
arild.roen@dnb.no | 917 80 106

Ønsker du mer informasjon eller medlemskap i FKT? Besøk www.fkt.no eller kontakt sekretariatet v/generalsekretær Anne-Karin Femanger Pettersen på telefon +47 414 71 166 eller fkt@fkt.no.

FØR MIDDAG

Hotellet kan by på spa med basseng, varm og kald kulp, badstue, tyrkisk dampbad og stilleområder.

Treningsrom

Muligheter for å gå tur i landlige omgivelser.

Hotellets nærmeste nabo er Miklagard Golfklubb.

FREMKOMST

[Lily Country Club](#),
Væringvegen 44, 2040 Kløfta

Hotellet ligger like ved Shell stasjonene i Kløfta krysset ved siden av Miklagard golfklubb.

Fra Oslo lufthavn, Gardermoen:
Ca. 20 minutter med shuttle buss via Kløfta stasjon. Pris per vei kr.100.

Se [Avgangstider](#)

PARKERING

180 parkeringsplasser. Pris pr døgn er max 130 kroner for sammenhengende parkering og 38 NOK per påbegynt time. 10 stk el-ladestasjoner, samt 10 HC-plasser. Ladning mot avgift.

Saksframlegg

Saksnr.	Utval	Møtedato
PS 09/22	Fjord kontrollutval	21.03.2022

Forvaltningsrevisjon Psykisk helse og rus - Fjord kommune

Tilråding til vedtak:

1. Fjord kommunestyre tek rapporten frå forvaltningsrevisjon av psykisk helse og rus til vitande.
2. Kommunestyret tilrår at kommunedirektøren ser til at internkontroll- og kvalitetssystem raskt kjem på plass, samt skriftlege prosedyrar for dei ulike arbeidsprosessane. Systemet må gjerast godt kjent for leiarar og andre tilsette.
3. Kommunestyret bed om ei sak snarast for å politisk handsame Folkehelseoversikt Fjord kommune 2019-2023 og at det så vert utarbeidd ein plan for Helse og velferd på grunnlag av folkehelseoversikta.
4. Kommunestyret tilrår at kommunedirektøren etablerer system som tek i vare dei tilrådingane som rapporten peikar på, spesielt knytt til psykisk helseteam og deira tenester.
5. Kommunestyret bed kommunedirektøren vurderer tiltak for å styrke samhandlinga mellom dei ulike som yter tenester til innbyggjarane innan området psykisk helse/rus.
6. Kommunedirektøren bør sikre at kontaktinformasjon til aktuelle fagpersonar er lett tilgjengeleg for innbyggjarane.
7. Kommunestyret bed kommunedirektøren følgje opp tilrådingane og rapportere på tiltaka som vert gjort, til kontrollutvalet innan utgangen av oktober 2022.

Bakgrunn:

Forvaltningsrevisjon er heimla i kommunelova sin § 23-3 og er ein del av kommunen sin eigenkontroll, og kommunestyret sin kontroll med forvaltninga i kommunen. Forvaltningsrevisjonen si rolle er å undersøke om verksemda i kommunen skjer i tråd med gjeldande lover og reglar, planer og vedtak i kommunen.

Fjord kontrollutval gjorde i sitt møte 23. mars 2021 følgande vedtak:

Kontrollutvalet set i gang arbeidet med ein forvaltningsrevisjon innanfor temaet psykisk helse og rus i Fjord kommune i tråd med vedlagte prosjektplan.

Vedtaket var forankra i kommunestyret sitt vedtak i saka om Plan for forvaltningsrevisjon som var handsama i Fjord kommunestyre 1. oktober 2020 (sak 111/20) i tråd med innstillinga frå kontrollutvalet. I kommunestyresaka blei psykisk helse og rus gitt høgaste prioritet.

Vurdering:

Revisjonen har hatt følgjande problemstillingar:

1. I kva grad mottar personar med psykiske plager eller lidingar og/eller rusavhengigheit eit forsvarleg tenestetilbod frå kommunen?
2. Har kommunen tilfredsstillande førebyggjande arbeid og tidleg innsats?

Det blir vist til side 30 i rapporten, oppsummering og funn. Her foreslår kommunerevisjonen moglege tiltak som kan gjere arbeidet betre i framtida.

I si vurdering etter kvar problemstilling nevner revisjonen både positive og mindre positive funn som er gjort. Sekretariatet vil ikkje gå nærare inn på dei vurderingane som er gjort då dette er ein del av revisjonen sitt arbeide. Ein vil likevel minne om at det alltid er vanskeleg å måle graden av "forsvarleg tenestetilbod" og "tilfredsstillande tidleg innsats" utan djupdykk innanfor sektorane. Begrepa er i seg sjølv kompliserte å måle utan å hente inn nok data som sluttar opp under moglege funn i undersøkinga. Slik sett er rapporten veldig detaljrik, noko som også avspeglar seg i tilrådingane. Samtidig er rapporten tydeleg på områder som kan bli forbetra:

I problemstilling 1 seier dei blant anna:

I intervjuar vi har gjennomført har vi møtt eit Psykisk helseteam som innehar god kompetanse på sitt fagfelt. Informantane seier i intervju at teamet har lite skriftlege rutine, og vår gjennomgang viser at informantane ønskjer at kommunen jobbar vidare med det framover. Teamet gjer vedtak for sine brukarar sjølv. I intervjuar framkjem det at dette først inn i Visma Profil, og at det kun sendast til brukar om brukar sjølv ønske det. Informantane sjølv seier dei treng ei avklaring kring korleis dette skal gjerast.

Teamet saknar også ei avklaring kring aldersgruppe, også slik dei har klare grenseoppgangar mellom seg og arbeidet helsestasjonen gjer. Revisjonen opplev at her må det gjerast nokon grenseoppgangar, og at det kan vere behov for ei klargjering kring samarbeid. Pr i dag har ikkje kommunen tilrettelagt bustad retta mot de med psykisk sjukdom. Revisjonen anbefale også at det er eit tema som løftast frem og avklarast internt i kommunen.

I problemstilling 2 skriv revisjonen blant anna:

På revisjonstidspunktet har ikkje Fjord kommune eit overordna og fullstending system for internkontroll. Dette medfører risiko for at det er ulik praksis mellom einingane i kommunen med omsyn til korleis leiinga sørger for mål, føringar og regelverk blir følgt opp, og korleis dette blir dokumentert. Kommunen er i ferd med å etablere eit felles system for internkontroll, da implementeringa av kvalitetssystemet Compilo starta i oktober 2021.

I årsrapport for 2020 kunne vi lese at kommunen hadde stort fokus på oppdatering og utarbeiding av sektorovergripande og lokale dokument (reglement, prosedyrar, rutinar, m.m.) for organisasjonen sine kjerneoppgåver: tenesteyting, støtteprosessar, helse, miljø og sikkerheit, personvern (GDPR), og beredskap. Det er derfor all grunn til å tro at kommunen vil arbeide vidare med utvikling av Compilo i det komande året, slik internkontrollsystemet fungerer godt – der roller og ansvar er tydeleg definert.

Kontrollutvala jobbar etter ein bestiller - utførarmodell der kontrollutvalet har bestillarrolla og revisjonen har utførerrolla. Sekretariatet er administrasjonen til kontrollutvalet og hjelper utvalet i å utføre bestillarrolla. Utvalet bestiller forvaltningsrevisjon, eigarskapskontroll og eventuelt andre undersøkingar, mens rekneskapsrevisjon er eit løpande oppdrag.

Revisjonen rapporterer resultatet av arbeidet sitt til kontrollutvalet, som igjen rapporterer til kommunestyret. For saker som kjem frå revisjonen, vil oppgåva til sekretariatet i hovudsak vere å sikre at produktet er i samsvar med bestillinga til kontrollutvalet. Dette inneber ikkje at sekretariatet skal vurdere metodeval, prosjektdesign, datainnhenting, lovbruk og vurderingar som framkjem i rapportane til revisoren. Dette må revisor sjølv bere ansvaret for gjennom dei kvalitetssystema som skal vareta dette.

Sekretariatet registrerer at revisjonen har fulgt Norges kommunerevisorforbunds (NKRF) sin standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001) og dei krav som denne stiller til bruk av metode og data. Dette er ei forutsetning for gjennomføring av forvaltningsrevisjon.

Sekretariatet vurderer det slik at revisjonsrapporten svarar ut problemstillingane som var reist i bestillinga frå kontrollutvalet. Rapporten er levert med noko fleire timar en opprinneleg skissert. Dette utgjør 25 timar men inkluderer då også presentasjon for kontrollutvalet og nærvær i kommunestyret når rapporten blir handsama der. Opprinneleg ramme for prosjektet var 300 timar.

Vedlegg

Rapport forvaltningsrevisjon 08.03.2022 psykisk helse og rus - Fjord kommune

Saksframlegg

Saksnr.	Utval	Møtedato
PS 10/22	Fjord kontrollutval	21.03.2022

Eigarskapskontroll Fjord kommune - bestilling av prosjektskisse

Tilråding til vedtak:

Kontrollutvalet ber om at det vert gjort eigarskapskontroll knytt til Fjord kommune sitt eigarskap i:

Kontrollutvalet ber om at det vert utarbeidd ei prosjektskisse med dei moment som kom fram i møtet i kontrollutvalet 21. mars 2022.

Prosjektskissa for eigarskapskontroll vert å legge fram på kontrollutvalet sitt neste møte som er avtalt til 1. juni 2022.

Bakgrunn:

Fjord kontrollutval skal på oppdrag frå kommunestyret bestille utføring av ein eigarskapskontroll, på bakgrunn av vedteken plan for eigarskapskontroll og eigarskapsmelding. Eigarskapskontroll er omtalt som særbestemmelse i kommunelova, og i § 23-4 vert det peika på at ein eigarskapskontroll innebærer å kontrollere at den som utøver kommunen sine eigarinteresser gjer dette i samsvar med lover og føresegner, vedtak i kommunestyret og kjende prinsipp for eigarstyring.

Eigarstyring vert nytta når kommunen har valt å opprette selskap som skal sørge for tenester til kommunen sine innbyggjarar. Dette er understreka i forarbeida til ny kommunelov (Prop. 46 L (2017-2018)): "Dårlig eierstyring kan føre til at innbyggerne ikke får det de har krav på." Kontrollutvala arbeider etter ein bestiller - utførarmodell der kontrollutvalet har rolla som bestiller og revisjonen har rolla som utfører.

Kontrollutvalsekretariatet skal hjelpe utvalet med å utføre bestillinga og skal følgje opp status og framdrift. Revisor skal gjennomføre kontrollen av eigarskapet i samsvar med kontrollutvalet si bestilling, og skal forsikre seg om at kontrollutval og revisor har lik forståing av oppdraget og at rammene er tilstrekkeleg klarlagt. Revisjonen rapporterer resultatet av arbeidet sitt til kontrollutvalet, som igjen rapporterer til kommunestyret.

Fjord kommunestyre vedtok på sitt møte 10. februar 2022 Eigarskapsmelding for Fjord kommune (sak 007/22). Denne meldinga var ein føresetnad for at kontrollutvalet kunne starte sitt arbeide med eigarskapskontroll, slik det var vist til i planen for eigarskapskontroll som kommunestyret handsama hausten 2020.

I planen for eigarskapskontroll, punkt 1, var vedtaket:

Kommunestyret vedtar plan for eigarskapskontroll 2020-2023. Første prioritet bør vere å få utarbeid ei eigen eigarskapsmelding for Fjord kommune i tråd med ny kommunelov.

Kontrollutvalet bør vente med bestilling av eigarskapskontroll til denne meldinga er vedtatt.

Dette arbeidet er no gjennomført og kontrollutvalet kan starte opp sitt arbeid med ein eigarskapskontroll på vegne av kommunestyret.

Vurdering:

Bestilling av ein eigarskapskontroll tek normalt utgangspunkt i ein plan for eigarskapskontroll. I nokre tilfelle kan kommunestyret på eige initiativ bestille ein eigarskapskontroll, eller det kan kome opp saker i kontrollutvalet som utvalet vel å følgje opp. Dersom ikkje omfang og tilnærming er spesifisert i plan for eigarskapskontroll, vil det i bestillingsfasen vere viktig å definere korleis prosjektet skal utførast, slik at ein sikrar at kontrollutvalet og utførar har lik forståing av oppdraget. Det er difor viktig at utvalet nyttar tid på bestillingsprosessen, for å få utarbeidd ein projektskisse som er i samsvar med kontrollutvalet sine ynske og som er tilpassa behovet for kontroll i kvart einskilt tilfelle. Prosjektet bør ikkje setjast i gang før kontrollutvalet og utførar har godkjent projektskissa eller bestillinga.

I projektskissa vil det vere naturleg at følgjande er forhold er omtala:

- tema og eventuelt kva selskap som skal undersøkjast
- bakgrunn
- problemstillingar
- kva type informasjon som skal hentast inn og korleis
- framdriftsplan
- ressursbruk

Eigarskapskontroll fokuserer på korleis kommunen utøver eigarstyring. Vidare om den som representerer kommunen sine interesser på generalforsamlinga eller i representantskapet, treffer avgjerder i samsvar med relevant lovgjeving og elles opptre i tråd med kommunen sine vedtak og føresetnader for forvaltning av eigarinteressene.

Ein viktig føresetnad for at kontrollutvalet kan gjennomføre eigarskapskontroll, er at kommunen har tydeleggjort kva strategiar og målsetjingar kommunen har med eigarskapane. Utgangspunktet for eigarskapskontrollar vil difor gjerne vere å undersøkje føremåla eller føringane kommunen har for eigarskapane.

Vedlagte eigarskapsmelding bør nyttas på kontrollutvalmøte 21. mars som eit diskusjon- og kunnskapsgrunnlag. Oversikta over kommunen sitt eigarskap og strategiske vurderingar bør vere eit godt hjelpemiddel for bestilling av skisse frå kommunerevisjonen. Vedlagt er og risiko- og vesentleganalyse (ROV) som kommunerevisjonen laga i høve saka om plan for eigarskapskontroll. Det kan vere greitt å sjå litt nærare på denne og, for ein best mogleg vurdering for val av selskap. Det er viktig at revisor og kontrollutvalet har ei felles forståing

av oppdraget.

I tillegg har vi også lagt ved ein artikkel frå bladet Kommunerevisoren frå 2021. Artikkelen heiter "Hva kjennetegner god eierstyring?" og bør kunne brukast til å belyse temaet nærare.

Vedlegg

Risiko- og vesentlegvurdering ROV 2020-2023 Eigarskap Fjord kommune

Hva kjennetegner god eierstyring - NKRF - publisert 01.11.2021

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

RISIKO- OG VESENTLEGVURDERING

GRUNNLAG FOR PLAN FOR EIGARSKAPSKONTROLL FOR 2020-2023

FJORD KOMMUNE

MØRE OG ROMSDAL REVISJON SA

Møre og Romsdal Revisjon SA er eit samvirkeføretak eigd av Aukra kommune, Aure kommune, Averøy kommune, Fjord kommune, Giske kommune, Gjemnes kommune, Hustadvika kommune, Kristiansund kommune, Molde kommune, Rauma kommune, Rindal kommune, Smøla kommune, Stranda kommune, Sula kommune, Sunndal kommune, Surnadal kommune, Sykkylven kommune, Tingvoll kommune, Vestnes kommune, Ålesund kommune og Møre og Romsdal fylkeskommune.

Selskapet utfører rekneskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon, eigarskapskontroll og andre revisjonstenester for eigarkommunane. Hovudkontoret ligg i Kristiansund med avdelingskontor i Molde og Ålesund.

FORORD

Møre og Romsdal Revisjon SA har etter avtale med Sunnmøre Kontrollutvalssekretariat IKS gjennomført risiko- og vesentlegvurdering av eigarskapen i kommunen. Dette er meint som grunnlag for utarbeiding av plan for eigarskapskontroll.

Sidan Fjord kommune ikkje har vedteke eigarskapmelding, er det vår vurdering at dette bør prioriterast. Vidare bør kontrollutvalet vurdere å prioritere å vere på med eventuelle eigarskapskontrollar som blir initiert av andre kontrollutval i selskap som ein eig saman.

Ålesund, 16.11.2020

INNHALD

1 Innleiing	5
1.1 Eigarskapskontroll	5
1.2 Metode og gjennomføring	5
2 Eigarskapsmelding og oversyn over selskap som kommunen eig.....	5
2.1 Eigarskapsmelding.....	5
2.2 Oversyn over selskap Fjord kommune eig eller har eigarinteresse i	6
2.3 Politiske saker og tidlegare eigarskapskontrollar	8
3 Vurdering	10

1 INNLEIING

1.1 EIGARSKAPSKONTROLL

Jf. Lov om kommunar og fylkeskommunar av 22.06.2018 § 23-2 skal kontrollutvalet som sjå til at det blir ført kontroll med forvaltninga av eigarinteressene kommunen har i selskap mv. som kommunen har eigarinteresser i. Dette blir omtala som eigarskapskontroll. I § 23-4 går det fram reglar om utarbeiding av risiko og vesentlegvurdering som grunnlag for plan for eigarskapskontroll.

Eigarskapskontroll blir definert slik i §23-4:

Eigerskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunes eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Eigarskapsmelding vil vere eit viktig dokument ved utarbeiding av risiko og vesentlegsvurderingar og plan for eigarskapskontroll. Ny kommunelov styrker kommunane si eigarstyring i høve kommunalt eigde selskap mv. Eit viktig grep er at det nå gjeld eit lovfesta krav om eigarskapsmelding jf. § 26-1. Her går det fram minimumskrav til innhald i meldinga, og at meldinga skal utarbeidast minst ein gong i valperioden og bli vedtatt av kommunestyret.

Eigarskapskontrollen skal vere med å sikre at kommunen utøver sitt eigarskap på ein profesjonell måte. Dette vil kunne gjere at kommunen kan påverke selskapet i ønska saker, at eventuelle medeigarar blir likebehandla og at selskapet sin uavhengighet blir oppretthalden.

1.2 METODE OG GJENNOMFØRING

Risiko- og vesentlegvurderinga er bygd på informasjon om Fjord kommune. Det er sett på politiske vedtak, rekneskap og tidlegare eigarskapskontrollar.

2 EIGARSKAPSMELDING OG OVERSYN OVER SELSKAP SOM KOMMUNEN EIG

2.1 EIGARSKAPSMELDING

KS rår til at eigarskapsmeldinga minimum bør ha desse hovudpunkta¹:

1. *Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og samarbeid.*
2. *Politisk styringsgrunnlag gjennom kommunens prinsipper for eierstyring*
3. *Juridisk styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps- og samarbeidsformene.*

¹ https://www.ks.no/contentassets/fb95418a8bab40d69235844e212abb6f/ks-anbefalinger-eierstyring_digital.pdf

4. Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til de ulike selskapene, herunder styringsdokumentene.
5. Selskapenes samfunnsansvar knyttet til miljø, likestilling, åpenhet, etikk osv

Fjord kommune har pr. 10.11.2020 ikkje vedteke eigarskapsmelding.

2.2 OVERSYN OVER SELSKAP FJORD KOMMUNE EIG ELLER HAR EIGARINTERESSE I

Årsrekneskapane 2019 for kommunane har i note oversyn over aksjar og andelar i varig eige.

Stordal:

Note 5 Aksjar og andelar (finansielle anleggsmidler)

Selskapet sitt namn	Balanseført verdi 31.12.2018	Balanseført verdi 31.12.2019
Biblioteksentralen AL	300	300
Stordal Alpinsenter AS	26 000	26 000
Årim IKS (andel 1,1%)	5 500	5 500
Sunnmørshallen AL	10 500	10 500
Storfjordsambandet AS	5 000	5 000
Muritunet AS	75 000	75 000
KLP egenkapital	3 271 234	3 622 027
Ørskog Energi AS	9 379 000	9 379 000
Stordal Næringsbygg AS	1 239 000	1 239 000
Åknes/Tafjord Beredskap IKS	192 500	192 500
Sykkylven Næringsutvikling AS	150 000	150 000
Stordal Aquaproduksjon AS	100 000	100 000
Utviklingsforum for Ålesund Lufthavn	25 000	25 000
Møre og Romsdal Revisjon SA	0	63 000
Sum	14 479 034	14 892 827

Norddal:

Note 5 Aksjar og andelar (finansielle anleggsmidler)

Selskapet sitt namn	Eigardel selskapet	Eventuell marknads- verdi	Balanseført verdi 31.12.2019	Balanseført verdi 31.12.2018
Det Norske Teater AS	1 aksje		400	400
Fjordhagen AS	250 aksjar		25 000	25 000
Fjørå Vassverk LL	3 andelar		19 000	19 000
Hareid Fastlandsamband AS	5 aksjar		5 000	5 000
Kommunekraft AS	1 aksje		1 000	1 000
Vitafjord AS	150 aksjar		0	0
Muritunet AS	2620 aksjar		2 620 000	2 620 000
Møretre AS	1 aksje		0	500
Norrdal Vassverk LL			15 000	15 000
Nordøyvegen AS	1 aksje		1 000	1 000
Norsk Fjordsenter AS	1250 aksjar		250 000	250 000
Norsk Skogindustri AS	110 aksjar		11 725	11 725
Storfjord Helsesenter AS	49 %		6 872 858	6 872 858
Storfjord Kulturhus AL	5 andelar		5 000	5 000
Storfjordsambandet AS	1 aksje		0	1 000
Sunnmørshallen AL	10 aksjar		0	0
Tafjord Kraft AS	4,275 %		17 100 000	17 100 000
Tafjord Vasslag LL	3 partar		7 000	7 000
Tresfjordbrua AS	1 aksje		0	0
Valldal Fjernvarme AS	96 %		4 620 000	3 660 000
Valldal Kailag AS	11 aksjar		20 300	20 300
Valldal Småbåteigarlag AL	1 andel		0	0
Vestnorsk Reiselivsmuseum AS	1 aksje		0	0
Ytterdal Nye Vassverk LL	5 partar		34 500	34 500
Stiftinga Skredsenter Tafjord			50 000	50 000
Åknes - Tafjord IKS	1,9 %		297 500	297 500
ÅRIM IKS	9,5 %		9 500	9 500
Møre og Romsdal Revisjon SU	7,7 %		63 000	0
Sunnmøre Kontrollutvalsekr IKS	7,7 %		0	0
IKA Møre og Romsdal IKS	1,1183 %		0	0
Eigenkapitalinnskott KLP			7 320 866	6 705 343
Sum		0	39 348 649	37 711 626

Aksjane i Vitafjord AS er i 2018 solgt.

Ansvarleg lån til Tafjord Kraft AS utgjør kr. 14 250 000

Eit raskt søk på proff.no gir følgande oversyn over aksjeselskap for Norddal:

Valldal Fjernvarme AS, 4224 aksjar, andel 96%
Fjordhagen AS, 250 aksjar, andel 8,17%
Valldal Kailag AS, 12 aksjar, andel 6,316%
Tafjord Kraft AS (B-aksjar), 1140 aksjar, andel 2,85%
Tafjord Kraft AS (A-aksjar), 570 aksjar, andel 1,425%
Norsk Fjordsenter AS, 1250 aksjar, andel 2,441%
Utviklingsforum For Ålesund Lufthavn, Vigra AS, 1 aksje, andel 2,439%
Kommunekraft AS, 1 aksje, andel 0,313%
Hareid Fastlandssamband AS, 5 aksjar, 0,066%

Tilsvarande for Stordal:

Stordal Næringsbygg AS, 1200 aksjar, andel 100%
Stordal Aquaproduksjon AS, 100 aksjar, andel 33,333%
Ørskog Energi AS, 400 aksjar, andel 20%
Møbelkraft AS, 150 aksjar, andel 2,851%
Utviklingsforum For Ålesund Lufthavn, Vigra AS, 1 aksje, andel 2,439%
Storfjord Bladlag as, 20 aksjar, andel 2,041%
Hareid Fastlandssamband AS, 10 aksjar, 0,132%

I rekneskapen til ÅRIM IKS for 2019 gjekk det fram at Norddal kommune hadde 1,9% av innskoten eigenkapital i selskapet (kr 9.500), og Stordal kommune hadde 1,1% (kr 5.500).

På heimesida til Sunnmøre Regionråd IKS går det fram at alle deltakarane (14 kommunar) har lik eigardel i selskapet.

2.3 POLITISKE SAKER OG TIDLEGARE EIGARSKAPSKONTROLLAR

Kommunestyret handsamer med jamne mellom saker knytt til eigarskap i aksjeselskap (AS) og interkommunale selskap/samarbeid. Gjennomgang av saker i kommunestyret og fellesnemnda frå 01.01.2018 viser at det har vore oppe ei rekkje saker anten som referatsaker eller eigne saker:

Fjord:

- Stordal Alpinsenter – stadfesting frå Fjord kommune (Kommunestyret 01.10.2020, referatsak 032/20)
- Årsmelding 2019 – Sunnmøre Friluftsråd (Kommunestyret 01.10.2020, referatsak 035/20)
- Interkommunale avtale – vidare prosess (Kommunestyret 03.09.2020, sak 069/20)
- Godkjenning av ny selskapsavtale ÅRIM (Kommunestyret 03.09.2020, sak 075/20)
- Ny selskapsavtale for ÅRIM – endra høyringsuttale frå Fjord kommune (Kommunestyret 25.06.20, sak 064/20)
- Årsmelding 2019 – Sunnmøre Friluftsråd (Kommunestyret 07.05.2020, referatsak 014/20)
- Sunnmøre Kontrollutvalssekretariat IKS – godkjenning av selskapsavtale (Kommunestyret 07.05.2020, sak 037/20)

- Val av representantar til styret i Storfjord helsesenter AS (Kommunestyret 07.05.2020, sak 039/20)
- Informasjon om endringer i aksjeeierboken Tafjord Kraft AS (Kommunestyret 02.04.2020, referatsak 05/20)
- Val av medlemmer til styre og representantskap – Åknes/Tafjord Beredskap IKS (Kommunestyret 02.04.2020, sak 022/20)
- Val av representantar til generalforsamling i Tafjord Kraft AS for perioden 2019-2023 (Kommunestyret 02.04.2020, sak 023/20)
- Val av representantar til generalforsamling i Ørskog Energi AS for perioden 2019-2023 (Kommunestyret 02.04.2020, sak 024/20)
- Nye vedtekter og ny beredskapsplan – IUA Sunnmøre (Kommunestyret 05.02.2020, sak 005/20)
- Åknes/Tafjord – vidare organisering (Kommunestyret 19.12.2019, sak 044/19)
- Interkommunale samarbeidsavtalar med Nye Ålesund (Kommunestyret 19.12.2019, sak 045/19)
- Selskapsavtale - Interkommunalt arkiv for Møre og Romsdal IKS, gjeldande frå 01.01.2020 (Kommunestyret 19.11.2019, sak 029/19)
- Val av representantar til Sunnmøre Kontrollutvalsesekretariat IKS (Kommunestyret 19.11.2019, sak 039/19)
- Fjord kommune – Interkommunalt samarbeid om brannvern etter 01.01.2020 (Fellesnemnda 09.04.2019, referatsak 1/19)
- Kontrollutvalssekretariat frå 2020 – Fjord kommune (Fellesnemnda 09.04.2019, sak 019/19)
- Mandat for interkommunalt samarbeid (Fellesnemnda 19.03.2019, sak 014/19)

Norddal:

- Valldal Fjernvarme - kapitalutviding (Kommunestyret 21.11.2019, sak 047/19)
- Sunnmøre kontrollutvalssekretariat IKS – endring av selskapsavtale (Kommunestyret 20.06.2019, sak 030/19)
- Val av representant og vara til styret i Storfjord helsesenter (Kommunestyret 09.05.2019, sak 024/19)
- Etablering av nytt revisjonsselskap – samanslåing av KOMREV3 IKS og Møre og Romsdal Revisjon IKS (Kommunestyret 14.03.2019, sak 013/19)
- Etablering av Utviklingsforum for Ålesund lufthavn Vigra AS (Kommunestyret 13.09.2018, sak 041/18)
- Sal av aksjar i Vitafjord AS (Kommunestyret 13.09.2018, sak 042/18)
- Konverteringsrett ansvarleg lån Tafjord Kraft AS (Kommunestyret 28.06.2018, sak 029/18)
- Val av representant og vara til styret i Storfjord helsesenter AS (Kommunestyret 17.04.2018, sak 022/18)
- Oversending av rapport om forvaltningsrevisjon av ÅRIM IKS (Kommunestyret 12.03.2018, referatsak 003/18)

Stordal:

- Arena Overøye – søknad om utvida låneopptak (Kommunestyret 19.06.2019, sak 028/19)
- Sunnmøre kontrollutvalssekretariat – endring i selskapsavtale (Kommunestyret 19.06.2019, sak 032/19)
- Fusjon Komrev3 IKS og Møre og Romsdal Revisjon IKS (Kommunestyret 13.03.2019, sak 011/19)
- Oppseiing av interkommunale avtalar der Ålesund kommune er vertskommune – sakspapir (Kommunestyret 13.03.2019, referatsak 015/19/640)

- Uttale til nye selskapsavtale ÅRIM (Kommunestyret 06.02.2019, sak 002/19)
- Sal av aksjar i Vitafjord AS (Kommunestyret 12.09.2018, sak 049/18)
- Etablering av Utviklingsforum for Ålesund lufthavn Vigra AS (Kommunestyret 12.09.2018, sak 050/18)

Det vart i 2018 utarbeidd både forvaltningsrevisjon og eigarskapskontroll av ÅRIM IKS (der Fjord er medeigar), etter bestilling frå Ålesund kontrollutval.

I eigarskapskontrollaksen gjorde Ålesund bystyre følgande vedtak:

1. Bystyret tar rapporten til orientering.
2. Bystyret ber rådmannen om å legge fram en sak om oppgavefordelingen mellom ÅRIM og Bingsa Næring.
3. Bystyret ber rådmannen om å legge fram en sak om samordning av strategiene for ÅRIM, Bingsa Næring og Tafjord Kraftvarme AS innen utgangen av 2019.
4. Bystyret ber rådmannen om å vurdere å ta et initiativ ovenfor Sunnmøre Regionråd med sikte på å gi dem en rolle i opplæringen av politikere som har verv i styrende organer, og eventuelt vurderer andre funksjoner regionrådet kan ha i forhold til eierskapsstyringen.

3 VURDERING

Aktuelle tema å vurdere vil kunne vere om

- kommunen har tydelege prinsipp for utøving av eigarskap
- kommunen har føringar på habilitet
- Praktisering av offentlegheit
- Føremålet med eigarskap er klart
- Kontroll av om selskap når sine mål
- Kommunestyret sine vedtak blir følgde
- Føringar for kompetanse styresamansetning

Fjord kommune har som tidlegare nemnt ikkje utarbeidd eigarskapsmelding. Kommunen har eit visst omfang av eigarskap i selskap, og det er vår vurdering at ei slik melding raskt bør utarbeidast for å gi eit samla transparent oversyn over selskap og styringssignal.

Dersom det blir utarbeidd eigarskapsmelding relativt raskt, vil det etter vår vurdering vere mest naturleg at kontrollutvalet i etterkant vurderer å sjå nærare på

- Korleis Fjord kommune utøvar sitt eigarskap
- Korleis Fjord kommune og andre eigarkommunar utøvar sitt eigarskap i fellesskap

Hva kjennetegner god eierstyring?

Publisert 01.11.2021

Agnete B. Sommerset, juridisk direktør, Samfunnsbedriftene

Foto: Jill Johannessen, Samfunnsbedriftene

De siste 25 årene har norske kommuner og fylkeskommuner etablert flere tusen selskaper. Det fører til økt søkelys på eierstyring fra flere hold. Revisorer får derved stadig oftere i oppgave å foreta eierskapskontroller.

I denne artikkelen ser vi på ulike former for selskaper og hvordan eierne på best mulig måte kan styre dem.

Kommuner og fylkeskommuner har stor frihet til å organisere sine tjenester slik de finner det hensiktsmessig. Ifølge en [rapport](#) fra By- og regionforskningsinstituttet NIBR fra 2015 blir en stadig større del av kommunal virksomhet satt ut i kommunale selskaper.

De folkevalgte er ansvarlige for tjenestene som tilbys sine innbyggere uavhengig av hvilken organisering som velges. De foretar en helhetlig gjennomgang og avveininger ved valg av organisasjonsform, eksempelvis hvorvidt virksomheten skal organiseres innenfor eller utenfor kommune- eller fylkeskommuneorganisasjonen.

Ofte fremheves behovet for demokratisk kontroll over tjenestene når valg av organisasjonsform diskuteres. Det er også andre hensyn som bør veie tungt når kommunene velger organisering av sine tjenester. Det kan for eksempel være muligheten for å få effektive og gode tjenester for (skatte-)pengene, tiltrekke seg god kompetanse til viktige tjenester og stimulere til innovasjon og utvikling av tjenestene.

Kommunene har som eiere en stor verktøykasse for god og tett styring av tjenester satt ut til selskaper.

Kommunene har som eiere en stor verktøykasse for god og tett styring av tjenester satt ut til selskaper. Det er derfor viktig at kommunene har kompetanse om, og utøver en aktiv og bevisst eierstyring av selskapene de oppretter.

1. Hva er eierstyring, og hvorfor er det viktig?

Norsk Utvalg for Eierstyring og Selskapsledelse ([NUES](#)) beskriver eierstyring og selskapsledelse som «corporate governance». Wikipedia definerer «corporate governance» som «et sett med prinsipper for hvordan selskaper bør ledes, organiseres og administreres, og hvilke interesser organiseringen skal tilgodese».

Det snakkes om eierstyring når kommunen har valgt å opprette selskaper som skal sørge for tjenester til kommunens innbyggere. Virksomhet som forvaltes av kommunens administrasjon med kommunedirektøren som øverste administrative leder, er ikke å anse som eierstyring. I denne sammenheng forstås derfor eierstyring som å sørge for at kommunens interesser forvaltes i tråd med formålene satt for selskapene. Det offentlige forvalter våre skattepenger og skal løse lovpålagte oppgaver og tilby tjenester til innbyggere. Derfor bør eierne være fremoverlente, informerte, og interesserte i sine selskaper.

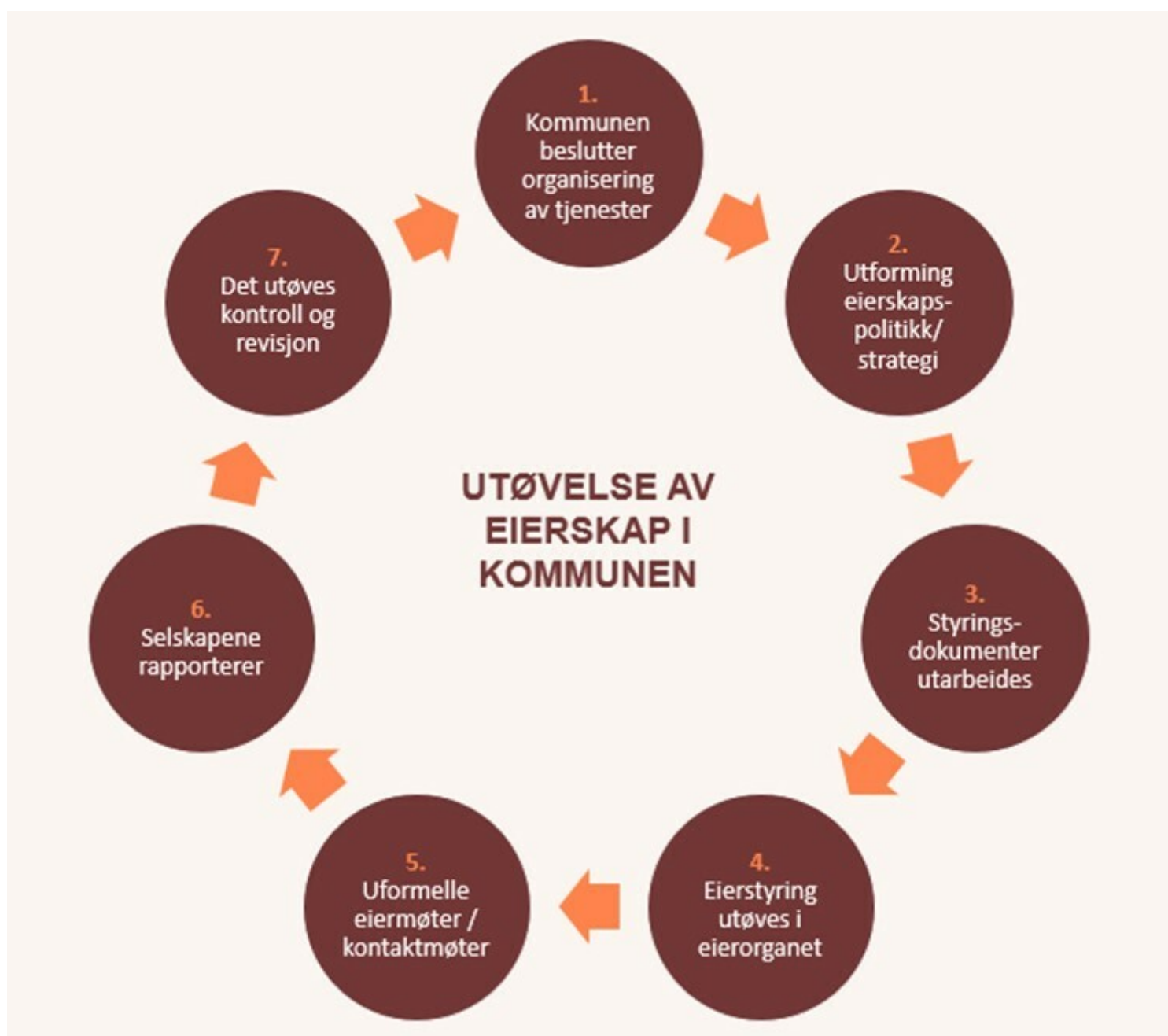
God eierstyring er viktig for å:

- oppnå de mål eierne har hatt med opprettelsen av selskapet
- forvalte ressursene på best mulig måte
- kontrollere risiko

Dette understrekes også i forarbeidene til ny kommunelov ([Prop. 46 L \(2017-2018\)](#)): «Dårlig eierstyring kan føre til at innbyggerne ikke får det de har krav på.»

God eierstyring og selskapsledelse krever at det bygges opp et samspill mellom eiere, styret og ledelsen. Samspillet forutsetter at disse tre organene er enige om hvilken retning virksomheten skal velge og hvilke forventninger partene har til måloppnåelse.

Selskapslovgivningen skiller tydelig mellom eierens rolle, styrets rolle og ledelsens rolle. Eieren skal sette overordnede mål og rammer for selskapet – ut fra hva man som kommune ønsker å oppnå med selskapet – og ikke drive med detaljstyring. Styret skal sørge for forvaltning av selskapet innenfor eierens formulerte mål og krav. Styret skal tjene selskapets interesser og alle eierne. Styret skal altså ikke ta hensyn til særinteresser som partipolitikk, lokalisering, fagforening osv. Daglig ledelse har ansvaret for å gjennomføre styrets strategi for å nå målene som eierne har satt.

Figur 1: Eierstyringshjulet

Dette «eierstyringshjulet» (figur 1) viser hvilke aktiviteter som de folkevalgte og eierorganet må ivareta. Eierstyring handler om en interaksjon mellom de ulike aktivitetene – ofte utført i en bestemt rekkefølge, men også gjennomført etter behov.

“ Eierstyring handler om en interaksjon mellom de ulike aktivitetene – ofte utført i en bestemt rekkefølge, men også gjennomført etter behov.

Organisasjonsfrihet

Det rettslige utgangspunktet for hvordan kommunene skal organisere og tilby sine tjenester er kommunal organisasjonsfrihet. Kommunalloven angir en rekke lovlige samarbeidsformer og modeller, og særlover supplerer^[1] med flere valgmuligheter. Det er en politisk vurdering hvilken organisering man velger for sin kommune. Oppgaveløsning og aktivitet som skal drives bør være styrende for valg av organisasjonsform. Ved valg av organisasjonsform er det også sentralt å se på om det skal utføres lovpålagte oppgaver med utøvelse av offentlig myndighet. Samarbeid som er rettslig forpliktende, må inn i bestemte former. Løsere former for uforpliktende samarbeid er ikke lovregulert.

Det finnes en rekke selskapsmodeller (figur 2) som kommunene kan velge mellom.

Figur 2: Selskapsmodeller

Organisasjonsformene har gradvis og økende juridisk selvstendighet fra kommunen. Juridisk selvstendighet betyr ikke at selskapet lever et selvstendig liv utenfor de folkevalgtes kontroll. God eierstyring er en forutsetning for å lykkes med formålet bak opprettelsen, og det gir demokratisk kontroll med viktige tjenester kommunen tilbyr til sine innbyggere.

2. Hvor, hvordan, og av hvem utøves eierstyring?

Det er kommunestyret som er ansvarlig for eierstyringen i kommunen. Grovt sett kan man si at eierstyring utøves av kommunestyret allerede ved utarbeidelse av eierskapspolitikken til kommunen og når selskap opprettes, i eierskapsmeldinger, i eierstrategier og i eierorganet til selskapet (for eksempel i generalforsamling eller representantskap). Eierstyring utøves også i andre styringsdokumenter som vedtekter, aksjonæravtaler, utbytteavtaler, selskapsavtaler, vedtak i eierorganet, budsjett, instruks m.m.

Kommunestyret vedtar organisering av tjenestene og oppretter styringsdokumenter for selskapene. I tillegg er det kommunestyret som skal oppnevne eierorgan til de ulike selskapene. Avhengig av selskapsform gis eierstyringsmyndigheten til eierrepresentanter i selskapene. Formannskapet kan ha en rolle som eierutvalg eller styringsgruppe for eierpolitikken. Formannskapet er også ofte arbeidsutvalg for eierskap. Dette er en praktisk ordning, og har ikke noe med formelt ansvar å gjøre.

Eierorganene i selskapene har ulike benevninger. I kommunale foretak (KF) er det kommunestyret (ev. eierutvalget) som er eierorgan, i aksjeselskaper (AS) er det generalforsamlingen, i interkommunale selskaper (IKS) er det representantskapet. Eierstyringsprinsipper gjelder for alle organisasjonsformer, og det er ofte eierorganet som velger styresammensetning i selskapet.

Eierorganet

Kommunestyret styrer selskapene sine indirekte gjennom representanter som er oppnevnt til eierorganene. Det innebærer at de som er valgt inn i et eierorgan representerer kommunestyret, og ikke eget parti eller seg selv. Det er med andre ord eierens/kommunestyrets interesse som er det sentrale og som eierrepresentanten skal arbeide for å få gjennomført.

Kommunenes eierinteresse er definert i styringsdokumentene, som gir det formelle grunnlaget for hvordan deltakelse i eierorganet skal utøves: kommunens generelle eierskapspolitikk, eierskapsmelding og eierstrategi, definert formål i vedtekter/selskapsavtaler, eventuelle instruks eller vedtak i kommunestyre og ev. kommuneråd.

For at eierrepresentantene skal kunne ivareta eierskapet og sikre demokratisk innflytelse på en god måte, bør det utarbeides prinsipper for kommunens eierstyring og en klar eierstrategi for det enkelte selskap. Stemmegivningen til kommunens representanter i eierorganene skal gjenspeile kommunestyrets flertallsvedtak, dvs. representantene møter med et bundet mandat.

Stemmegivningen til kommunens representanter i eierorganene skal gjenspeile kommunestyrets flertallsvedtak, dvs. representantene møter med et bundet mandat.

Oppsummert kan man si at partipolitikk utøves i kommunestyret, ikke i et eierorgan. Der representerer man flertallet i kommunestyret. Folkevalgte er derfor ikke å anse som ombud når de sitter i eierorganet, men som representanter med bundet mandat fra kommunestyret.

3. Styringsdokumenter

Det finnes ulike styringsdokumenter som eiere kan utarbeide for styring av sine selskaper. Mange er uavhengige av selskapsformen som er valgt, mens andre er spesifikke ut fra organisasjonsform. Alle selskapsformer har relevante lover, forskrifter, budsjetter/økonomiplaner og ulike instruksjoner m.m. som styringsdokumenter i tillegg til de selskapsspesifikke dokumentene. Eierskapsmelding og eierstrategi må også utarbeides uavhengig av selskapsform.

Eierskapsmelding

Ny kommunelov § 26-1 pålegger kommunestyret å utarbeide en *eierskapsmelding* én gang i valgperioden. KS anbefaler at eierskapsmeldingen revideres årlig, eller at selskapene i det minste pålegges å rapportere om status til eierne én gang i året.

Kravet til eierskapsmeldinger markerer kommunens overordnede ansvar for verdier og tjenester som forvaltes av andre, og som kommunen har eierinteresser i. Lovens minimumskrav til innhold i eierskapsmeldinger er:

- prinsippene for eierstyring
- oversikt over eierskap eller tilsvarende interesser som kommunen har i alle typer virksomheter/selskaper
- formålet kommunen har med sine eierinteresser og tilsvarende interesser

Eierskapsmeldingene skal også redegjøre for KFer og interkommunale samarbeid av ulik art som kommunen er involvert i, for eksempel vertskommunesamarbeid. I eierskapsmeldinger blir det ofte foretatt en evaluering av kommunens utøvelse av eierskapet, og av hvorvidt det anses formålstjenlig at kommunen fortsatt bør være eier. Med flere kommuner som eiere i et selskap, velger noen å utforme selskapsspesifikke eierskapsmeldinger. Det kan være et godt grep for å sikre at selskapet får felles og tydelige styringssignaler fra alle sine eiere.

Eierstrategi

En eierstrategi kan gjelde generelt for kommunens eierskap, og vil da ligge tett opp til eierskapspolitikken som kommunestyret ønsker å gjennomføre. Det kan være en årsak til at mange kommuner velger å bake inn eierstrategien i eierskapsmeldingene sine.

Eierstrategier kan også være selskapsspesifikke, utarbeidet individuelt for hvert selskap i samråd med selskapet, og deretter politisk vedtatt. Eierstrategien utdyper formålet med selskapet, fastsetter overordnede målsettinger og tydeliggjør eiers krav og forventninger til selskapets drift og selskapets styre.

Eierstrategier bør også avklare roller, ansvar og myndighet mellom kommunen og eierorganet, mellom eierorganet og styret, og forholdet til kommunens administrasjon.

Eierstrategier bør også avklare roller, ansvar og myndighet mellom kommunen og eierorganet, mellom eierorganet og styret, og forholdet til kommunens administrasjon. Det er videre vanlig å stille krav til eierdialogen med selskapet.

Vedtekter/selskapsavtaler/samarbeidsavtaler/aksjonæravtaler

Øvrige styringsdokumenter i et selskap er avhengige av hvilken selskapsform som er valgt. Felles for alle disse dokumentene er at det er eierne som beslutter innhold og utforming, og som vedtar disse. Det betyr at de er en viktig del av de folkevalgtes verktøykasse når de skal styre sine selskaper. God kjennskap til handlingsrommet i disse dokumentene er derfor av stor betydning.

Styringsdokumentene angir hva selskapet skal (og har lov til å) drive med, og formålet med virksomheten bør formuleres på en god og tydelig måte slik at det angir retningen som styret og administrasjonen skal styre etter. Her kan man fastsette rammer for myndighetsutøvelse, tjenesteproduksjon og adgang til å drive næringsvirksomhet i markedet.

Det er vanlig å regulere hvor mange som skal sitte i eierorganet og styret, og hvordan valg skal skje, hvilken myndighet og hvilke fullmakter selskapet skal ha, adgang til å pådra seg forpliktelser, økonomisk og annet ansvar, oppløsning av selskapet m.m.

Selskapsstrategi

Eierne vedtar eierstrategien. Styret i selskapet må deretter utforme en selskapsstrategi som er egnet til å oppnå målene og forventningene angitt i eierstrategien. En selskapsstrategi inneholder gjerne langsiktig planlegging, fastsettelse av kortsiktige og langsiktige mål for bedriften, angivelse av tiltakene og ressursfordelingen som er nødvendig for å nå målene. Det kan handle om hovedmål og delmål innen økonomi, miljø, markedsandeler, utvikling m.m.

4. Ulike selskapsformer – eierorgan og styringsdokumenter

4.1 Kommunale foretak^[2]

Kommunale foretak (KF) opprettes i henhold til kommuneloven kap. 9. Eierorganet i KF er kommunestyret. Det er de folkevalgte som fastsetter *vedtektene* for foretaket. Kommuneloven § 9-3 stiller krav til innhold i vedtektene.

Kommunedirektøren har et såkalt utsettende veto overfor KF-vedtak som ikke finnes for andre selskapsformer, jf. kommuneloven § 9-16 (2).

Et KF er en del av kommunen som rettssubjekt, og derfor ligger arbeidsgiveransvaret for de ansatte hos kommunen.

4.2 Interkommunale selskaper^[3]

Interkommunale selskaper kan bare eies av flere kommuner/fylkeskommuner eller andre interkommunale selskaper. I interkommunale selskaper (IKS) opprettet med hjemmel i IKS-loven, er eierorganet *representantskapet*, jf. IKS-loven § 6. Alle deltakere (=eiere) skal være representert i representantskapet. Det er den enkelte eiers kommunestyre som oppnevner representanter til representantskapet.

Loven stiller ingen krav til hvem som kan eller skal velges til representantskapet, heller ikke til at det må være folkevalgte, krav til kjønn e.l. Ettersom det er et mellomledd mellom selskapene og eierne, er det viktig at medlemmene sitter tett på de politiske beslutningsprosessene og enkelt kan sørge for politisk forankring av nødvendige beslutninger.

For IKS skal det opprettes en *selskapsavtale* som styringsdokument for selskapet, der det i KF og AS fastsettes vedtekter. De enkelte kommunestyrer (eierne) må vedta likelydende avtaler.

IKS-loven gir forsterkede eierstyringsgrep ved at enkelte endringer i selskapsavtalen må vedtas av kommunestyret. I aksjeselskaper er det en oppgave som etter loven tilligger selskapets eierorgan, generalforsamlingen. Et annet forsterket eierstyringsgrep i loven er at det er representantskapet som skal vedta selskapets budsjett og økonomiplan, ikke styret (som det er i AS).

Eierkommunene har ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser, og kan ikke gå konkurs. Det kan reise problemstillinger i forhold til statsstøttereguleringen dersom selskapet skal drive økonomisk aktivitet i et marked. I tillegg til selskapsavtalen velger noen IKS å inngå *eieravtaler*^[4] og/eller *samarbeidsavtaler*^[5].

Systemet er laget slik at eiernes felles interesser skal ivaretas, og det er derfor uheldig om man utøver eierstyring utenom eierorganet.

I interkommunalt eide selskaper kan det oppstå uheldige situasjoner dersom de folkevalgte ikke følger styringslinjene som loven legger opp til. Systemet er laget slik at eiernes felles interesser skal ivaretas, og det er derfor uheldig om man utøver eierstyring utenom eierorganet.

4.3 Aksjeselskaper^[6]

Aksjeselskaper (AS) kan være heleide av én kommune eller eid sammen med andre kommuner eller private parter. Eierorganet i et AS er *generalforsamlingen*, og i et heleid kommunalt AS utgjør kommunestyret generalforsamlingen. I deleide selskaper må hver enkelt eier utpeke representanter til generalforsamlingen. Det er ingen lovregulering eller krav til hvem som skal eller kan sitte i en generalforsamling. Ofte delegeres generalforsamlingsmyndigheten til ordfører eller andre med fullmakt.

Aksjeloven regulerer hvilke saker ordinær generalforsamling skal behandle, og det er obligatorisk med godkjenning av årsregnskap, utdeling av utbytte, vedtektsendringer og valg av styre. Det kan avholdes ekstraordinær generalforsamling for en bestemt angitt sak.

I aksjeselskaper har eierne et begrenset økonomisk ansvar for selskapets forpliktelser, og selskapet kan gå konkurs. Det er derfor en egnet selskapsform for økonomisk aktivitet i markeder, som kan ha et visst risikoelement forbundet med virksomheten.

Styringsdokumenter i AS er stiftelsesdokument, vedtekter og eventuelle aksjonæravtaler (avtaler mellom eiere).

5. Eiermøter og eierdialog

Det kan være få kontaktpunkter mellom eiere og selskapene om man forholder seg strengt til de lovpålagte møtene i eierorganet. For AS er det bare krav om generalforsamling én gang i året, mens det for representantskap i IKS etter IKS-loven ikke er fastsatt et minimum for antall møter. Her er det representantskapet selv, styret, revisor eller deltaker som kan kreve møte, jf. IKS-loven § 8. Det er vanlig å nedfelle i selskapsavtaler at representantskapet skal ha minimum to til fire møter i året.

En forutsetning for å lykkes med god og profesjonell eierstyring, er å ha dialog og informasjonsflyt mellom eiere og selskaper. Dette skaper god kontakt, dypere forståelse, og bidrar til gjensidig tillit mellom eiere og selskapet.

Man kan ikke treffe beslutninger med bindende juridisk virkning for selskapet i eiermøter.

Det er viktig å understreke at dette *ikke* er en del av den formelle eierstyringen, men en uformell arena hvor selskapet kan informere sine eiere om hva som rører seg. Man kan ikke treffe beslutninger med bindende juridisk virkning for selskapet i eiermøter. Det ville undergrave eierorganets funksjon. Det kan være hensiktsmessig å ta opp prosessuelle forhold i slike møter.

6. Eierstyringssekretariat

Noen kommuner og interkommunale samarbeid har valgt å opprette et administrativt eierstyringssekretariat, sammensatt av kommunedirektører eller andre administrativt kommunalt ansatte i de samarbeidende kommunene. Det kan være hensiktsmessig med en *administrativ tilretteleggerfunksjon* som kan samordne tidspunkter for behandling av viktige saker i de ulike kommunestyrene, som kan tilby maler for instruksjer eller styreevalueringer og annet som kan bidra til profesjonalisering og smidige prosesser i selskapene.

Det bør imidlertid utvises varsomhet slik at ikke et eierstyringssekretariat får oppgaver som går inn på selskapsorganenes myndighetsområde og i realiteten blir et tilleggsorgan mellom selskapsorganene og de folkevalgte i eierstyringen. Ettersom styrene i selskapene har rettslig ansvar for å utøve forvaltning, tilsyn og opplysningsplikt i henhold til gjeldende regelverk på selskapets virksomhetsområde, er det viktig at ikke eierstyringssekretariatet foretar saksbehandling eller endringer i saksfremlegg eller innstilling i saker som skal besluttet av medlemmene i representantskapet. Dersom saker er ufullstendig utredet eller det er noe man savner, skal de folkevalgte representantene ta opp dette i eierorganet og eventuelt be styret om tilleggsinformasjon.

7. Politisk forankring for eierrepresentantene

Kommunestyret utpeker representanter til eierorganer i selskapene. Eierrepresentantene skal målbære synet til det politiske flertallet i kommunestyret, ikke eget partis syn, og heller ikke eget syn som privatperson.

“ Eierrepresentantene skal målbære synet til det politiske flertallet i kommunestyret, ikke eget partis syn, og heller ikke eget syn som privatperson.

Det finnes ingen formkrav for hvordan medlemmer i generalforsamling eller representantskap skal sørge for politisk forankring hos flertallet i kommunestyret i viktige saker. Utgangspunktet er også her organisasjonsfrihet i kommunene. Et sentralt hensyn å ivareta, er at både posisjon og opposisjon blir holdt informert og får anledning til å diskutere viktige saker som skal behandles i selskapenes eierorganer.

Noen kommunestyrer har lagt ansvar for eierstyring av selskapene til formannskapet. Andre har valgt å oppnevne hovedutvalg for eierskap og næringsutvikling, hvor både posisjon og opposisjon er representert. Enkelte løser den politiske forankringen ved at innkallingen til representantskapsmøter sendes til alle i kommunestyret. Partigruppene får dermed anledning til å diskutere sakene og bringe sitt syn inn for hovedutvalg eller formannskap. Det finnes sikkert også andre egnede modeller for dette.

Hva er kommunedirektørens rolle i disse prosessene? Kommunedirektøren har etter kommuneloven § 13-1, tredje ledd ansvar for å påse at alle saker som skal legges frem for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet. Denne plikten viser til ansvaret kommunedirektøren har for saker som springer ut av egen driftsorganisasjon.

For kommunale foretak (KF) og selskaper gjelder andre regler. Kommuneloven § 9-16, andre ledd begrenser kommunedirektørens myndighet overfor et KF til et såkalt “utsettende veto”, dvs. at kommunedirektøren kan pålegge styret i et KF å vente med å iverksette enkelte vedtak inntil kommunestyret har behandlet saken.

Når det gjelder IKS eller AS er det den aktuelle selskapslovgivningen som angir styringslinjene som skal følges, og kommunedirektøren har ingen formell rolle i disse lovene. Eierstyring skal skje i eierstyringsdokumenter og i eierorganene.

“ Når det gjelder IKS eller AS er det den aktuelle selskapslovgivningen som angir styringslinjene som skal følges, og kommunedirektøren har ingen formell rolle i disse lovene.

Det finnes eksempler i praksis på at kommunedirektøren har fått en rolle i behandling av selskapenes saker forut for behandlingen i hovedutvalget eller formannskapet. Det har skjedd under henvisning til at kommunedirektøren har plikt til å sørge for forsvarlig utredning av saker til de folkevalgte organer. En slik

ordning innebærer å innføre et ledd i eierstyringen som det ikke er grunnlag for i lovgivningen. I tillegg vil ansvarsforholdene og styringslinjene mellom styret og eier/representantskapet forstyrres. Styret har også et rettslig ansvar for tilsyn, forvaltning og rapportering, og er det organet som skal forberede og legge frem saker til eierorganet. Dersom innstillingen til styret endres på sin vei til formannskapet, og eierrepresentanten instrueres av formannskapet til å beslutte i tråd med den endrede innstillingen, vil det kunne oppstå en situasjon hvor et eventuelt senere styreansvar ikke kan gjøres gjeldende overfor styret. Hvem har da ansvaret? Kommunedirektøren? Representantskapet?

Det er forståelig at kommunedirektører ønsker å gi gode råd til ordførere og de folkevalgte. For å sikre tett kontakt med selskapene, vil jeg derfor råde de folkevalgte til å bruke eierskapsmeldingen og andre styringsdokumenter aktivt. Man vil for eksempel oppnå gode prosesser mellom selskaper og eiere dersom det opprettes selskapsspesifikke eiermeldinger med tydelige føringer, mål og krav, som revideres årlig. I eiermeldingen kan det stilles krav om antall eiermøter i året for gjensidig informasjonsutveksling. Man kan også skissere i eiermeldingen at man ønsker spesifikke saker utredet på en bestemt måte, med synliggjøring av kostnader/økonomi, og det kan settes krav om lengre frister for innkalling til møter i eierorganet og utsending av saksdokumenter. Kommunedirektøren er ofte delaktig i saksforberedelsen av eierskapsmeldinger, og da har administrasjonen innflytelse og mulighet for rådgivning på riktig tidspunkt og på rett arena i henhold til lovgivningen.

8. Anbefalinger fra KS om eierstyring, selskapsledelse og kontroll

KS utga i 2014 heftet [«Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll»](#). Det inngår i folkevalgtopplæringen i alle kommuner. Heftet har senere blitt revidert flere ganger, sist i november 2020 i samarbeid med Samfunnsbedriftene og KS Konsulent.

Heftet innebærer en erkjennelse av at eierstyring er viktig og at folkevalgte trenger kunnskap om hvilke virkemidler og arenaer man har for å være aktive og gode eiere, og som samspiller med selskapene man har valgt å opprette.

Målgruppene for anbefalingene er både de folkevalgte og selskapsledelsen. De folkevalgte, fordi de har ansvar for organisering av tjenester i kommunene, de skal utøve eierstyringen, de velges ofte inn til styrer i selskaper, og de er pålagt å sørge for kontroll av selskapene. Selskapsledelsen, fordi styremedlemmer må forstå sine eiere og retningen de ønsker å ta, styremedlemmer og daglig leder har et stort juridisk ansvar, det er viktig for selskapsledelsen å kjenne styringsverktøyene eierne har, og anbefalingene gir uttrykk for det som anses som «beste praksis» på området. For å lykkes med selskapsorganisering er det viktig at alle involverte parter i de kommunalt eide selskapene har en god rolleforståelse.

I Samfunnsbedriftene organiserer vi nærmere 570 kommunale selskaper. Vi vil naturligvis understreke hvor sterkt trepartsmodellen står i Norge, og hvor viktig det er at selskapene organiserer seg i en arbeidsgiver- og interesseorganisasjon. Derfor er vi også tilfredse med at KS i sitt hefte om eierstyring peker på oss som et naturlig sted å melde seg inn for kommunale selskaper.

Fotnoter:

1. Lov om interkommunale selskaper, lov om samvirkeforetak, lov om aksjeselskaper, lov om stiftelser m.fl.
2. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83/kap9#kap9>
3. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-01-29-6?q=ihs-lov>
4. Se eksempel på eieravtale: <https://www.vkr.no/media/1084/2014-11-7eieravtale-vkr.pdf>
5. Se eksempel på samarbeidsavtale: <https://www.folloren.no/wp-content/uploads/2018/09/Samarbeidsavtale-for-Follo-Ren-IKS.pdf>
6. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-13-44>

Agnete B. Sommerset har bakgrunn fra departements- og tilsynsarbeid. Hun har jobbet som advokat i ulike advokatfirmaer og har erfaring med oppstart av egen virksomhet. Gjennom styreverv sitter hun tett på problemstillinger rundt forholdet mellom eiere, styrer og daglig ledelse i selskaper og organisasjoner. Hun ble tilsatt som juridisk direktør i Samfunnsbedriftene i 2019.

Lenke til **Kommunerevisoren** nr. 6/2021:

<https://www.nkrf.no/kommunerevisoren/2021/6>

Del artikkelen:

Denne artikkelen ble publisert i Kommunerevisoren nr. 6/2021

NKRF – kontroll og revisjon i kommunene, Haakon VII's gate 9, Postboks 1417 Vika, 0115 Oslo, Telefon: 23 23 97 00,
Epost: post@nkrf.no

Personvernerklæring | © NKRF 2022